Podílel se na přelomovém výzkumu. Nyní archeolog Vitalii Usyk působí v AV ČR

11.3.2024 - Zuzana Dupalová | Akademie věd České republiky

Výsledky čtyřletého výzkumu prokazují, že první lidé přišli do Evropy před 1,4 milionu let a osídlili ji tedy o 200 až 300 tisíc let dříve, než o tom svědčily dosavadní důkazy. Závěry bádání, na němž spolupracovalo 12 institucí z celého světa, přibližuje studie East to west human dispersal into Europe 1.4 million years ago uveřejněná v Nature. Jejím hlavním autorem je Roman Garba z Ústavu jaderné fyziky AV ČR a Archeologického ústavu AV ČR, Praha.

Na výzkumu spolupracovali i vědci z brněnského Archeologického ústavu AV ČR, kam zavedla cesta Vitalije Usyka. „Tento světový výsledek odráží významnou roli našeho pracoviště, kterou dlouhodobě sehrává ve výzkumu paleolitu," vyzdvihuje ředitel ústavu Balázs Komoróczy. Úspěch podle něj ukazuje, jak je důležité, abychom vytvářeli sítě excelentních odborníků a institucí jak v Akademii věd ČR, tak na mezinárodní scéně.

„Jsme rádi, že k udržení špičkového týmu, který nyní své výsledky publikuje v časopise *Nature*, přispěla vědecky i lidsky významná podpora Akademie věd badatelům, kteří kvůli ruské agresi vůči Ukrajině ztratili nejen odborné zázemí. Často přišli i o domov a ocitli se v ohrožení vlastního života," dodává Balázs Komoróczy. Program Researchers at Risk Fellowship totiž bezprostředně po vypuknutí války na Ukrajině podpořil více než 50 ukrajinských badatelů a badatelek.

Jedním z nich je i Vitalii Usyk, jenž se tak mohl začlenit do střediska pro paleolit a paleoantropologii brněnského Archeologického ústavu AV ČR. Jak ale vysvětluje v rozhovoru, s Akademií věd ČR začal spolupracovat už dříve.

Archeologické naleziště Korolevo I (Gostry verkh) v roce 2007

S Archeologickým ústavem AV ČR v Brně jste spolupracoval už dříve – od kdy a na jakém projektu?
Naše kontakty začaly v roce 2021. Tehdy Ústav jaderné fyziky AV ČR a Archeologický ústav Národní akademie věd Ukrajiny, kde jsem působil, podepsaly memorandum o spolupráci. Týkala se datování nálezů z období mladšího paleolitu v lokalitě „Korolevo I" v Zakarpatské oblasti na západní Ukrajině, které ležely hluboko pod povrchem, pomocí kosmogenních radionuklidů. Aby se projekt dále rozvíjel, naplánovali jsme výzkum paleolitických lokalit Zakarpatí. Kromě dalších ústavů z české Akademie věd se připojil i brněnský Archeologický ústav jako nejvýznamnější české pracoviště, které se zabývá paleolitickou archeologií. Plány ale přerušila ruská invaze na Ukrajinu.

Na výzkumu v lokalitě Korolevo se podílelo více než deset institucí z celého světa. O jak významný objev jde pro ukrajinskou stranu?
Pro tamní vědeckou komunitu jde o mimořádnou událost. Badatelé při výzkumu poprvé využili novou metodu datování nejstarších archeologických artefaktů z Koroleva, dataci totiž dříve jiné postupy neumožňovaly. Především díky nadšení a vytrvalosti Romana Garby, účasti jeho domovského Ústavu jaderné fyziky a dalších vědců z celého světa jsme prokázali výrazně dřívější příchod prvních lidí na Ukrajinu a do Evropy obecně, než dokládaly dosavadní výzkumy.

Byl pro vás brněnský Acheologický ústav jasnou volbou, když jste hledal po vypuknutí ruské agrese jiné pracoviště?

Ukrajinu jsem opouštěl nedobrovolně – odešel jsem v důsledku nouzové evakuace z města Irpiň. Místo v brněnském Archeologickém ústavu jsem získal v roce 2022 díky programu Researcher at Risk Fellowship. O fellowshipu jsem se dozvěděl až v březnu, kdy jsem přijel do České republiky. Dobré vztahy s kolegy z Archeologického ústavu a vysoká úroveň zdejšího paleolitického výzkumu samozřejmě hrály důležitou roli v tom, že jsem příležitost využil. Rozhodnutí zůstat mi umožnilo, abych se podílel na přípravě článku, který právě vyšel v časopise *Nature*, a publikoval výsledky radiokarbonového datování z lokality „Korolevo II“. Náš výzkum podpořilo Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy v projektu RAMSES.

Jak jste se sžil s novým pracovištěm?
Hladce a rychle. Mám přístup do paleolitických sbírek i knihovny, mohu bezpečně bádat a spolupracovat s vědci z dalších pracovišť Akademie věd. Zúčastnil jsem se také vykopávek na slavné paleolitické lokalitě „Dolní Věstonice I“ a také pokračoval v psaní odborných článků při projektech, které v Akademii věd řešíme.

Jakých konkrétně?
Připravuji podklady pro publikace, jež se zakládají na výsledcích paleolitického výzkumu v Ománu v projektu ARDUQ Akademie věd, který vede Roman Garba. Chystám se zastupovat ukrajinskou stranu v projektu EvoCOSMO (Unravelling the Human Journey to Europe: Investigating Evolutionary Timelines through Cosmogenic Nuclides), se kterým jsme podali žádost o ERC Synergy Grant. S jeho pomocí bychom mohli financovat výzkum v letech 2025–2031. Terénní práce se odehrají v Ománu, na Ukrajině, v Česku, Jordánsku a Africe. Díky ERC grantu se brněnský Archeologický ústav dostane jako partner projektu do výzkumného týmu světové úrovně, který se zabývá evolucí člověka. Letos také plánuji připravit monografii *Korolevo II site. Transition from Middle to Upper Paleolithic in Transcarpathia. Ukraine*.

Spolupracujete dále s vaším domovským ústavem při Národní akademii věd Ukrajiny?
Ano, nyní se podílím na přípravě společné publikace o archeologickém materiálu, který pochází z dřívějších vykopávek našeho pracoviště. Například v září 2023 jsme vystoupili na konferenci *Mikulov Anthropology Meeting III* se třemi společnými příspěvky.

Zapojíte se do druhého kola výzvy Researcher at Risk Fellowship?
Pravděpodobně ano, pokud mezitím neskončí válka na Ukrajině.

Pokud se chcete dozvědět více o korolevském výzkumu, přečtěte si článek *Přelomové datování. První lidé přišli do Evropy už před 1,4 milionu let* nebo tiskovou zprávu AV ČR.

https://www.avcr.cz/cs/o-nas/aktuality/Podilel-se-na-prelomovem-vyzkumu.-Nyni-archeolog-Vitalii-Usyk-pusobi-v-AV-CR